

AMELLER NİYETE GÖREDİR

Seyid Ali TOPAL

I- Konunun Plânı

- A- Amel ve Niyet Kavramları
- B- İslam'da Salih Amel Anlayışı ve Niyetin Önemi
 - 1-Kur'an-ı Kerimde Salih Amel
 - 2-Hadis-i Şeriflerde Salih Amel
- C- Amel-Niyet İlişkisi
 - 1-Her Türlü İşte Niyetin İyi Olması
 - 2-İdeal Davranış:Niyet-Amel Bütünlüğü
 - 3- Niyet Amelden Önceliklidir
- D- Amellerde Niyetin Dini ve Sosyal Hayattaki Önemi
 - 1-Niyet-Amel Kopukluğunun Bir Yansıması:Nifak
 - 2-İhlas ve Samimiyetin Ölçüsü Olarak Niyet
 - 3-İyi Niyetli İnsanların Toplumu
 - 4-İyi Niyet Huzur kaynağıdır

II- Konunun Açılımı Ve İşlenişi

Konuya niyet hakkında bilgi verilerek başlanır. İlgili ayet ve hadislere yer verilerek niyetin ibadetlerle ilişkisine değinilir. Niyet olmaksızın yapılan fiillerle, niyete bağlı yapılan işlerin kıymeti hakkında dinin değerlendirmelerine yer verilir. Amel kavramı üzerinde durularak, salih amel hakkında gerekli açıklamalar yapılır. Amel-niyet ilişkisine değinilir.

III- Konunun Özet Sunumu

Niyet: azim, kasıt, kesin irade; kalbin bir şeyi bilmesi; kalbin bir şeye karar verip, o işin niçin yapıldığını bilmesi anlamında bir fıkıh terimidir. Çoğulu "niyyât"dır. İslam'da yapılan amellerin değeri niyete göre belirlendiği için, niyetin önemli bir yeri vardır. Kuran-ı Kerim'de, dua ederken niyetinin önemli olduğuna vurgu yapmak için Cenab-ı Hakk'ın rızasını dileyen kişinin bu özelliği şöyle övülür: "Sabah akşam Rabbine, sırf O'nun rızasını dileyerek dua edenleri huzurundan kovma. Sen kafirlere, kâfirler de sana hesap verecek değildir. Yoksulları kovarsan, zâlimlerden olursun"¹ Kureyş'in ileri gelenleri, Hz. Peygamber'den yoksulları yanından uzaklaştırması şartıyla görüşebileceklerini bildirmişlerdi. Hz. Peygamber

¹ En'âm, 7/52

de sadece onlar gelmek istediklerinde bunu kabul edebileceğini bildirince bu ayet inmiş, yoksullar saf niyet ve ihlâsları sebebiyle Yüce Allah'ın yardımına mazhar olmuşlardır. Kişinin niyeti iyi olmadığı, Allah rızası gözetilmediği zaman, yapmış olduğu ameller zahiren iyi olsa da sahibine gerekli faydayı sağlamaz.

Bazan niyet amelin de önüne geçer. Çeşitli sebeplerle işlenemeyen amel, niyet sebebiyle sanki işlenmiş gibi ecir kazandırır. Zeyd b. Sabit (r.a)'ten şöyle dediği rivayet edilmiştir:

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ
الْحَسَنَى وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا

"Müminlerden savaşa katılmayıp oturanlarla, Allah yolunda mallarıyla canlarıyla cihad edenler bir değildir..."² ayeti inince, Allah Elçisi bunu yazmamı istedi. Tam bu sırada bir a'ma olan Abdullah İbn Ümmi Mektûm gelerek; "Ey Allah'ın Resulü cihada gücüm yetseydi, ben de gider düşmanla savaş yapardım" dedi. Bunun üzerine Cenab-ı Hak aynı ayetin devamında; "Özürsüz olarak (savaşa katılmayıp oturanlar)" istisnasını indirdi"³

IV- Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Ayetler

وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ
الْقِيَامَةِ

"Halbuki onlara, ancak dini Allah'a has kılarak, hakka yönelen kimseler olarak O'na kulluk etmeleri, namazı kılmaları ve zekâtı vermeleri emredilmişti. İşte bu dosdoğru dindir."⁴

قُلْ إِنْ تَخْفَوْنَ مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْدُوهُ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

"De ki: "İçinizdekini gizleseniz de, açığa vursanız da Allah onu bilir. Göklerdeki her şeyi, yerdeki her şeyi de bilir. Allah her şeye hakkıyla gücü yetendir."⁵

² Nisâ', 4/95

³ Buhârî, Cihad, 31, (III, 211)

⁴ Beyyine, 98/5

⁵ Ali İmran, 3/29

لَلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبَدُّوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفَوْهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

“Göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah’ındır. İçinizdekini açığa vursanız da, gizleseniz de Allah sizi, onunla sorguya çeker de dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder. Allah’ın gücü her şeye hakkıyla yeter.”⁶

Konu ile ilgili faydalanılabilecek diğer bazı ayetler: Bakara,2/225, İnsan, 76/8-9). Hacc, 22/37

IV- Konu İşlenirken Başvurulabilecek Bazı Hadisler

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مِمَّا نَوَى، فَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ فَهَجْرَتُهُ إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ، وَمَنْ كَانَتْ هِجْرَتُهُ إِلَى دُنْيَا يُصِيبُهَا أَوْ امْرَأَةٍ يَنْكِحُهَا فَهَجْرَتُهُ إِلَى مَا هَاجَرَ إِلَيْهِ

Resûlullah (s.a.v) buyurdular ki:"Ameller niyetlere göredir. Herkese niyet ettiği şey vardır. Öyleyse kimin hicreti Allah'a ve Resûlü için ise, onun hicreti Allah ve Resûlünedir. Kimin hicreti de elde edeceği bir dünyalığa veya nikâhlanacağı bir kadın için ise, onun hicreti de o hicret ettiği şeydir." ⁷

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ أَخَذَ أَمْوَالَ النَّاسِ يُرِيدُ آدَاءَهَا أَدَّى اللَّهُ عَنْهُ، وَمَنْ أَخَذَهَا يُرِيدُ إِتْلَافَهَا أَتْلَفَهُ اللَّهُ تَعَالَى

Resûlullah (s.a.v) buyurdular ki: "Kim, ödemek arzusu ile insanların malını alır ise, Allah (onun borcunu) ona bedel edâ eder. Kim de telef etmek niyetiyle halkın malını alırsa Allah onu telef eder."⁸

أَلَا وَإِنْ فِي الْجَسَدِ مُضْغَةً إِذَا صَلَحَتْ صَلَحَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، وَإِذَا فَسَدَتْ فَسَدَ الْجَسَدُ كُلُّهُ، أَلَا وَهِيَ الْقَلْبُ

“Dikkat edin! İnsanın bünyesinde bir et parçası vardır. Eğer o salah bulursa bütün ceset salah bulur; eğer o bozulursa bütün ceset bozulur. Dikkat edin o, kalbtir.”⁹ buyurmaktadır.

6 Bakara, 2/284

7 Buhârî, Bed'ü'l-Vahy 1, (I, 2)

8 Buhârî, İstikrâz 2, (III, 82)

9 Buhari, İman, 39 (I, 19)

IV-Yararlanılabilecek Kaynaklar

Sahih-i Müslim Terceme ve Şerhi, A. Davudođlu, İstanbul 1972, IX, 118

Müslim, Akdiye 15, II, 1342) Müslim, İmâre, 156, 157; Ebû Dâvud, İstiğfâr, Vitr, 26; Nesâî, Cihâd, 36; İbn Mâce, Cihâd, 15; Ahmed b. Hanbel, I, 397

Riyazüssalihin (Komisyon) Niyetle ilgili bölüm

Mecelle; (Madde”2 " (Madde, 3”)

TDV İslam Ansiklopedisi Niyet Maddesi

İbrahim Canan, Kutub-i Sitte Tercüme ve Şerhi, Akçağ Yayınları